

CONCEPT (65% versie)

Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) [Datum] [Referentie]

Onderwerp: Zienswijze Ontwerp-Nota Ruimte

Geachte PM,

Nederland staat voor grote ruimtelijke opgaven. Wij onderschrijven het belang van sterke sturing en waarderen de Nota Ruimte als strategisch fundament voor de ruimtelijke ordening tot 2050 en verder. Tegelijkertijd constateren wij dat het huidige ontwerp Flevoland onvoldoende positioneert als partner in het realiseren van nationale opgaven. Dat is een gemiste kans, niet alleen voor onze provincie, maar voor Nederland als geheel. Dit verdient heroverweging.

Flevoland is een provincie met ruimte, daadkracht en een cultuur van samenwerking en innovatie. Wij hebben veel te bieden: een strategische ligging, een snelgroeiende bevolking en een ecosysteem dat oplossingen ontwikkelt voor maatschappelijke transities. Onze ambitie is helder: wij willen samen met het Rijk bouwen aan een toekomstbestendig Nederland. Maar dat vraagt wederkerigheid. Flevoland kan en wil een sleutelrol vervullen, mits de randvoorwaarden worden geborgd.

De opgave is groot en urgent. De komende 25 jaar komen er in Flevoland minimaal 100.000 woningen bij, wat leidt tot een ongekend groeipercentage van circa 50%! Deze schaal vraagt om meer dan woningbouw alleen: het vraagt om een integrale aanpak waarin wonen, werken, bereikbaarheid, energie en voorzieningen hand in hand gaan. Om dit mogelijk te maken, is het essentieel dat de Nota Ruimte het volgende borgt:

- Structurerende en toekomstbestendige keuzes die richting geven aan verstedelijking en economische ontwikkeling.
- Gezamenlijke regie en sturing via structurerende projecten.
- Realistische fasering en prioritering op basis van haalbare randvoorwaarden.
- Eén stabiele overheid in regionale uitvoeringsagenda's.
- Gebiedsgerichte, integrale ontwikkeling van publieke gronden.

Onze ambitie is helder: een regio waar inwoners prettig wonen, met een sterke economie en duurzame landbouw. Samen met het Rijk bouwen wij aan een samenleving die klaar is voor de toekomst. Het Flevolandse adagium is dan ook:

“We stapelen geen stenen, maar bouwen een vitale samenleving”

Met deze generieke Flevoland-brede oproep in ogenschouw genomen, zijn onze provinciale oproepen aan het Rijk vervolgens dan thematisch als volgt:

1. Verstedelijking. De Provincie Flevoland roept het Rijk op:

- a. De demografische groei van Flevoland (60% tot 2050) realistisch te plannen. De demografische groei van Almere en Lelystad verloopt historisch structureel harder dan prognoses voorspellen. Een verstedelijgingsstrategie met grootschalige woningbouwlocaties in Flevoland (Almere, Lelystad, Dronten) kan alleen met het realistisch mee-programmeren van randvoorwaarden. De Nota Ruimte wijst deze kernen aan voor Rijksregie en kwaliteitsimpulsen, maar presenteert losse programma's in plaats van een samenhangende strategie.
- b. Om voor een realistische verstedelijgingsopgave voor de komende 10-15 jaar in Flevoland naast bereikbaarheid (IJmeerverbinding, Lelylijn) ook energieprojecten als structurerende randvoorwaarde mee te nemen. Onzekerheid over de fasering van rijksprojecten en gepauzeerde MIRT-projecten belemmert de programmering. De Nota Ruimte biedt geen integrale visie op internationale netwerken en energieknoppunten; havenfuncties en verkenningen zoals diepe aanlanding (VAWOZ) worden niet verbonden met Flevokusthaven. Daarnaast zijn er inconsistenties in kaarten en Europese afspraken. De focus ligt op bestaande energie-intensieve clusters, terwijl keuzes voor toekomstige clusters (digitalisering, hightech, datacenters) ontbreken. Een samenhangende strategie voor infrastructuur, energie en verstedelijking is noodzakelijk.
- c. Vandaag te starten met het versterken van de woon-werkbalans en het programmeren van zorg- en onderwijsvoorzieningen. Bovenregionale voorzieningen, zoals hoger onderwijs en streekziekenhuizen, moeten expliciet worden meegenomen in de verstedelijgingsopgave van Flevoland voor de komende 5–10 jaar. Verdere verdichting volgens VISTA kan bijdragen aan een gezonde leefomgeving, mits zorg, onderwijs en recreatie structureel worden geïntegreerd. De huidige typering van Flevoland in de Nota Ruimte (XL- en L-regio) sluit niet aan bij de geprognosticeerde groei: Almere zal zelfstandig groter worden dan veel andere XL-regio's. Hier gaat de Nota Ruimte voorbij aan PBL/CBS-prognoses tot 2050. Wij zijn van mening dat de inzet op regionale voorzieningen in de Nota Ruimte moet worden toegepast op Flevoland als autonome regio, conform de Strategische Agenda Flevoland. Regie op verstedelijking vraagt om beleid dat aansluit bij demografische ontwikkelingen en prognoses. Wij onderschrijven het uitgangspunt dat campussen, universiteiten en ziekenhuizen medebepalend zijn voor economische ontwikkeling en willen dit concreet met u doorvertalen naar Flevoland.

2. Economie & Energie. De Provincie roept het Rijk op:

- a. De campusontwikkeling in Almere en het MITC in Marknesse expliciet als van nationaal belang te erkennen in de Nota Ruimte en dit te ondersteunen in uitvoeringsprogramma's. Beide locaties zijn cruciaal voor de halfgeleiderindustrie en onderzoek naar space-sleuteltechnologie. Flevoland wil aansluiten bij de Europese inzet op materiaalinnovatie en dat vraagt in de Nota Ruimte voor economische groei en technologische onafhankelijkheid. Het Institute for Advanced

Materials & Metrology (IAMM) in Almere vormt een essentiële schakel tussen onderzoek, industrie en overheid en versterkt de kennisinfrastructuur van de Europese chipindustrie.

Wij waarderen de inzet van de Ontwerp Nota Ruimte op innovatiemilieus, maar benadrukken dat clustering van onderwijs, onderzoek en innovatie vraagt om duidelijke keuzes en samenwerking tussen alle overheidslagen. Ook constateren wij witte vlekken in de economische kaart: bestaande campussen en ecosystemen, toekomstige energie-intensieve clusters en TEN-T-functies komen niet samen. Een integrale weergave van ecosystemen en knooppunten van (inter)nationaal belang is noodzakelijk.

- b. De randvoorwaarden voor de economische ecosystemen in Almere-Lelystad-Marknesse integraal te ontwikkelen, in samenhang met sterke (inter)nationale verbindingen, corridors en de transitie naar een duurzame economie. Dit vraagt om een koppeling tussen verstedelijking, energie, economie en defensie als vertrekpunt voor beleid. Bestaande Europese afspraken (TEN-T, Flevokusthaven, North Sea–Baltic Corridor) en NATO-projecten (militaire mobiliteit, de te ontwikkelen centrale Kazerne in Zeewolde) moeten worden benut als versneller voor gebiedsontwikkeling in de komende tien jaar. Wij moedigen aan om de modernisering van het grondbeleid en rijksgronden actief in te zetten voor publieke doelen en partnerschappen, zoals benoemd in de Nota Ruimte. De Nota Ruimte maakt dit nog onvoldoende concreet: de samenhang tussen economische ecosystemen, infrastructuur en defensie ontbreekt.
- c. Om energieplanologie expliciet te koppelen aan economische ontwikkeling en bevolkingsgroei. De huidige visiekaart 2050 in de Nota Ruimte houdt geen rekening met CBS/PBL-prognoses waarin Flevoland uitgroeit tot een zelfstandige metropoolregio en Almere tot een top-5 stad. Dit vraagt om een integrale aanpak waarin energie-infrastructuur, datacenterstrategie en hightech economie samenkomen. Wij pleiten voor:
 - Een visiekaart die de samenhang tussen energie-infrastructuur, toekomstige energie-intensieve clusters en digitale hubs zichtbaar maakt, inclusief keuzes voor defensie en regionale ontwikkeling.
 - Programmatische sturing op de elektriciteitshoofdcorridor 380 kV (Eemshaven–Noordzeekanaalgebied), met een duidelijke positie voor Flevoland in de nationale digitaliseringsstrategie en datacenterstrategie.
 - Ontwikkeling van onderstations langs deze corridor in samenwerking met TenneT, geprogrammeerd voor de komende 5–10 jaar op de juiste locaties en momenten.
- d. De Maximacentrale in Lelystad te erkennen als strategische energiehub van nationaal belang. De Maximacentrale levert 880 MW en voorziet 1,6 miljoen huishoudens van energiezekerheid in de winter. De centrale behoort tot de meest efficiënte gascentrales wereldwijd. Flevoland vraagt het Rijk om deze voorziening

expliciet als nutsvoorziening van nationaal belang te erkennen in de Nota Ruimte en voorrang te geven in de clean industry-aanpak. De ombouw naar waterstof is binnen drie jaar realiseerbaar en vraagt om daadkracht: kom in 2026 tot besluitvorming. Dit verkleint direct de afhankelijkheid van aardgas en sluit aan bij keuzes voor waterstof en diepe aanlanding van wind op zee (VAWOZ, 2031–2040) bij Lelystad.

De huidige integrale themakaart Economie & Energie in het Ontwerp Nota Ruimte wijst de Maximacentrale wel aan als strategisch knooppunt, maar toont geen samenhang met andere energie-infrastructuur en toekomstige clusters. Wij roepen op om deze samenhang expliciet te maken en Flevoland te positioneren als energieregio van nationaal belang. Programmeer in de uitvoeringsagenda van de Nota Ruimte de komende 10 jaar wie waarvoor verantwoordelijk is:

- a. TenneT voor 380 kV-corridor en onderstations
 - b. ENGIE voor waterstofombouw Maximacentrale
 - c. Windparkontwikkelaars voor diepe aanlanding
- e. De netcongestie als strategische hefboom te benutten. Maak in de uitvoeringsagenda van de Nota Ruimte duidelijk hoe uitbreiding van hoogspanningsnetten, transformatorstations en kabelcapaciteit samenkomt met woningbouw en economische ontwikkeling. Flevoland biedt hiermee nationale energiezekerheid én ruimte voor groei.

3. Water en Landelijk Gebied. De Provincie roept het Rijk op:

- a. Het (inter)nationale watersysteem (aanvoer IJssel) en opslag (waterpeil IJsselmeergebied) in samenhang te zien met het regionale watersysteem van Flevoland (ontwikkeling polders). Beperkingen van Flevoland (mogelijkheden waterberging, ruimte voor dijkopgave, bodemverzakkingen) ruimtelijk in samenhang te zien bij de verstedelijkingsafspraken en sturing op publieke gronden. In de uitvoeringsagenda van de Nota Ruimte, expliciet te maken hoe structurerende nationale wateropgaven en ruimtelijke uitvoeringsafspraken hand in hand gaan.
- b. Waterzekerheid en voedselzekerheid in samenhang te bezien. De snel toenemende droogte (extreme periodes van elke 50 jaar naar elke 5 jaar), zowel in het licht te zien van waterzekerheid (peilverhoging IJsselmeer, toevoer IJssel) als van voedselzekerheid (strategische landbouwgronden Flevoland). Voedsel in waterafspraken van nationaal belang te bestempelen. De strategische reserveringen van zoetwater (IJsselmeergebied) in nationaal belang te koppelen aan de voedselproductie in Flevoland. De ontbrekende koppeling tussen water en voedsel op te nemen in de Nota Ruimte en expliciet te maken voor het IJsselmeergebied en Flevoland in de uitvoeringsagenda.
- c. De zoetwatervraag van Nederland te beteugelen door in de uitvoeringsagenda van de Nota Ruimte expliciet te maken hoe interdepartementaal ruimtelijk wordt omgegaan met toekomstige zoetwatervragers (oa locaties datacenters en waterstoffabrieken).

Daarnaast expliciet te maken over nationale belangen (oa voedselzekerheid) en bestaande zoetwateraanlevering aan provincies (oa natuurbehoud).

- d. De blauwe economie (visserij) en de zoetwateropgave (proceswater als alternatief) hand in hand te laten gaan. De strategische locatie van Urk (afvang proceswater bij visverwerking) voor grote watervragers te erkennen in de Nota Ruimte. Het geschikt maken van proceswater voor voedselverwerking en –productie mee te nemen als het gaat om de rol van uitvoeringsinstanties (ILT, NVWA) en de uitvoeringsagenda van de Nota Ruimte.
- e. In de Nota Ruimte stedelijke groei langs de kustlijnen van Flevoland ruimte te geven. Daarbij in de uitvoeringsagenda integraal in te zetten op gebiedsgerichte kustontwikkeling: instrumentarium voor waterbeheer, recreatie en natuurontwikkeling passend bij het polderaamwerk (regionaal watersysteem).
- f. Gezamenlijk regie te nemen op de publieke gronden in het landelijke gebied. Opdrachtgeverschap vanuit de Flevolandse integrale opgave vorm te geven aan RVB, RWS, SBB en Prorail. Daarbij de randvoorwaarden voor grondmobiliteit (compensatie/middelen) bij functiewijzigingen te borgen.

4. Vervolproces. De Provincie roept het Rijk op het proces van de Nota Ruimte aan te passen:

- a. **De MER:** Aanvullende kaders vanuit milieu, gezondheid en veiligheid zijn nodig om keuzes en richtingen te onderbouwen vanuit omgevingskwaliteit. De gevolgen van gekozen functies voor voedsel- en drinkwatervoorziening worden niet transparant gemaakt (resp. Flevoland en het IJsselmeergebied). De provincie roept het nieuwe kabinet op milieueffecten uit de Nota Ruimte beter te onderbouwen (wettelijke taak Omgevingswet), zodat alle overheidslagen binnen hun bevoegdheid hierop kunnen acteren.
- b. **De Uitvoeringsagenda:** Een nationale uitvoeringsagenda ontbreekt, wat leidt tot inconsistentie tussen ruimtelijke sturing en uitvoeringsconcepten. VISTA sturing vraagt om samenhang in de uitvoeringsagenda's van de Nota Ruimte en de Ruimtelijk Economische Visie. Inconsistenties rondom woningbouwontwikkeling en sturing op ruimtelijke ordeningen, stokken bestaande besluitvormingsprocessen.⁸ Daarnaast zullen de benodigde nationale investeringen in de energie- en mobiliteitsinfrastructuur honderden miljarden euro's gaan bedragen. De Provincie roept met klem op te zoeken naar alternatieve financieringen in publiek privaat verband voor de ruimtelijke ordening van Nederland.
- c. **Het Participatieplan:** De provincie roept het Rijk op om als één overheid te handelen. Dit vraagt nauwe samenwerking aan de voorkant, zoals bij de totstandkoming van de uitvoeringsagenda van de Nota Ruimte. Rijksbeleidskeuzes worden beperkt op integraliteit, uitvoerbaarheid en regionale draagvlak getoetst. Participatie en co-creatie wordt keer op keer afgezwakt in wederkerigheid en beperkt zich tot interbestuurlijke informeren van medeoverheden.

5. Tot slot

Deze zienswijze schetst de essentiële punten voor Flevoland. In de bijlage gaan wij dieper in op technisch-inhoudelijke aspecten. Wij verzoeken u om ons de gelegenheid te geven onze zienswijze inhoudelijk aan te kunnen vullen **na de sluitingsdatum van 15 december 2025**, vanwege de complexiteit van de ruimtelijke puzzel en de geplande participatieronde in Flevoland op 3 december 2025. Mocht de inhoud na de verkiezingen en het aantreden van een nieuw kabinet drastisch wijzigen, behouden wij ons tevens het recht voor om een nieuwe zienswijze in te dienen.

Hoogachtend, [Naam]

Bijlagen: Aandachtspunten en aannames Nota Ruimte

CONCEPT